

17. Stickel, Gerhard (1999): Zur Sprachbefindlichkeit der Deutschen. Erste Ergebnisse einer Repräsentativumfrage. In: Stickel, Gerhard (Hg.): Sprache-Sprachwissenschaft-Öffentlichkeit. Institut für deutsche Sprache. Jahrbuch 1998. Berlin/New York. S. 16-44.

18. VDS (Verein Deutsche Sprache): Anglizismen-Index.URL: <https://vds-ev.de>.

19. Zindler H. Anglizismen in der deutschen Pressesprache. Kiel: Universität Kiel, 1959. 180 S.

Слободзян Р.Д.

старший викладач кафедри німецької мови

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Король О.Ю.

старший викладач кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

АНГЛОМОВНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ НАЗВ ПРОФЕСІЙ В СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню англомовних запозичень у назвах професій в сучасній німецькій мові, зокрема у таких сферах як ІТ, маркетингу та медіа, що зумовлено поширенням стрімкої цифровізації в цих галузях. Розглянуто причини, основні групи, тенденції до подальшого засвоєння запозичених назв професій, а також граматичні особливості англіцизмів. Джерелом дослідження стали спеціалізовані фахові, наукові, науково-популярні, освітні, лексикографічні джерела та електронні ресурси, на яких роботодавці шукають персонал. Виникнення та функціонування неологізмів у назвах професій зумовлені екстралінгвістичними чинниками (появою нових реалій, суспільним запитом на нових фахівців) та власне лінгвістичними чинниками (особливостями словотворення в сучасній німецькій мові, здатністю мови продукувати й засвоювати інноваційну лексику). Важливо зазначити, що окремі негативні тенденції у поширенні англомовних запозичень у назвах професій в сучасній німецькій мові загалом не порушують стабільності сучасної лексичної системи німецької мови. Поданий матеріал засвідчує, що нові іношомовні входження переважно збагачують номінативні та зображально-виражальні засоби і є важливими елементами новітньої комунікації.

Ключові слова: екстралінгвістичні та лінгвістичні чинники, неологізм, англомовні запозичення у назвах професій, англіцизм, сучасна німецька мова.

Summary. This article examines English borrowings in the names of professions in modern German, particularly in fields such as IT, marketing and media, a trend driven by the rapid digitalisation taking place in these sectors. The article examines the reasons, main groups and trends in the further adoption of borrowed job titles, as well as the grammatical features of Anglicisms. The research drew on specialised professional, academic, popular science, educational and lexicographical sources, as well as online resources where employers seek staff. The emergence and functioning of neologisms in job titles are determined by extralinguistic factors (the emergence of new realities, societal demand for new specialists) and linguistic factors proper (the peculiarities of word formation in modern German, the language's capacity to produce and assimilate innovative vocabulary). It is important to note that certain negative trends in the spread of English loanwords in job titles in modern German do not, on the whole, undermine the stability of the modern lexical system of the German language. The material presented demonstrates that new foreign-language entries predominantly enrich the nominative and figurative-expressive means of expression and are important elements of modern communication.

Key words: extralinguistic and linguistic factors, neologism, English borrowings in job titles, anglicism, modern German.

Англійська мова, безумовно, виконує в сучасному світі роль основного засобу глобалізації як універсальна мова міжкультурних і міжнаціональних контактів та взаємодії в різних галузях діяльності: бізнес, наука, культура, виробництво, авіація тощо. Саме тому сьогодні англійську за значущістю свого впливу можна впевнено порівнювати з латинською мовою епохи середньовіччя й французькою XVIII століття [9, с. 4–18].

Вона вже стала мовою-джерелом численних лексичних запозичень зі статусом не лише мови-лідера та латини XXI сторіччя, а й мови спеціального призначення (ESL). Традиційно виділяють лінгвальні, тобто передусім запозичення нового спеціального поняття і можливість розмежування схожих понять за допомогою запозиченого англіцизма, а також позалінгвальні причини панівного становища англійської мови, насамперед, історичну спадщину Британської імперії XIX ст. та політичне й економічне домінування США в XX-XXI ст. [2]. Англійська мова, при цьому, є офіційною державною мовою лише в шести країнах, а використовується як одна з державних мов у сімдесяти п'яти країнах [9].

До все більшого кола користувачів англійською Б. Качру відносить у своїй класифікації не носіїв англійської мови, а людей, які використовують її як іноземну. Саме це і є важливою причиною світової експансії англійської мови: виникають різні регіональні варіанти англійської в країнах, де її використовують переважно як мову спеціального призначення [6, с. 11–30]. За Г. Уїддоусоном зазначимо, що основна причина поширення й активного вивчення англійської мови – це власне її спеціальне призначення. Автор підкреслює, що набуття повноправного членства у світовому професійному співтоваристві потребує знання певного регістру англійської мови. Незалежно від походження та мовної приналежності мільйони людей в усьому світі вивчають англійську мову спеціального призначення (ESL), бо ця компетенція уможливлює науковий обмін та власні внески в розвиток світової науки [10, с. 144].

У сучасному світі глобалізація, розвиток технологій та міжнародна комунікація суттєво впливають на мовні процеси. Це зумовлено розвитком міжнародних економічних зв'язків, глобалізацією економіки, запозиченням

західних передових технологій і підвищенням ролі англійської мови як засобу міжнародного спілкування.

Саме ці причини спричинили масштабну термінологічну експансію англійської мови в різних національних мовах, і, безумовно, німецька мова як мова германського походження, вже давно не є винятком.

Особливо яскраво цей процес проявляється у сфері професійної лексики, зокрема у запозиченнях назв професій. Потреба в системності та стандартизованості термінології, в розрізі інтенсифікації та популяризації англійської мови зумовлює **актуальність** пропонованого дослідження.

Метою пропонованого дослідження стало визначення ролі та місця англомовних запозичень назв професій в сучасній німецькій мові, адже назви професій англійського походження дедалі частіше витісняють або співіснують із традиційними німецькими відповідниками.

Матеріал і методи дослідження. Методологічна основа дослідження ґрунтується на методах синтезу та аналізу, суцільної вибірки, лексичної семантики та аналізу лексикографічних дефініцій.

Матеріалом дослідження слугували новітні терміни-англіцизми, які представлені в німецькому світі праці для позначення фахової діяльності людини і використовуються для того, щоб професії виглядали більш сучасними або міжнародними, навіть якщо існують німецькі відповідники. Ці терміни відібрані зі спеціалізованих фахових, наукових, науково-популярних, освітніх, лексикографічних джерел та електронних ресурсів, на яких роботодавці шукають персонал.

Англомовним запозиченням в німецькій мові присвячені дослідження таких науковців, як У. Буссе (U. Busse), Б. Карстенсен (B. Carstensen), Б. Качру (B. Kachru), Г. Крістенссон (H. Christensson), А. Еффертц (A. Effertz), Г. Маттіла (G. Mattila), В. Янг (W. Yang), Г. Ціндлер (H. Zindler), Котвицька В. А, Слаба О., Подвойська О. В., та багатьох інших.

Більшість науковців зазначають, що сучасна німецька мова активно запозичує назви професій з англійської передусім з огляду на глобалізацію ринку праці та домінування англійської передусім в ІТ, маркетингу та медіа.

На думку науковців серед причин запозичень у назвах професій з англійської мови в сучасній німецькій мові пріоритетними є такі:

1. Глобалізація та міжнародний ринок праці, адже англійська мова є мовою міжнародного бізнесу, науки та інформаційних технологій, тому багато нових професій виникає і поширюється саме в англomовному середовищі. Вважається, що англійські терміни полегшують спілкування в компаніях, які працюють на глобальному рівні, а також, що англіцизми менш громіздкі, ніж їхні німецькі відповідники.

2. Розвиток цифрових технологій. Сфера ІТ є основним джерелом нових професійних термінів. Наприклад, такі слова, як *Developer, Designer, Data Scientist*, швидко інтегрувалися в німецькомовний простір.

3. Престиж і маркетинговий ефект. Іноді англійські назви звучать «сучасніше» або «престижніше», ніж їх німецькі аналоги і часто сприймаються як «крутіші» або професійніші. Наприклад, *Manager* часто використовується замість традиційного *Leiter*.

Традиційно до основних груп запозичених назв професій науковці відносять:

1. Бізнес і менеджмент. Щодо кількості новітніх англіцизмів у німецькій мові, то, наприклад, за результатами дослідження Г. Матілли, економічна терміносистема посідає друге місце за кількістю англіцизмів після ІТ [9, с. 11-30]. Зважаючи на те, що у сфері економіки та управління англіцизми стали майже нормою, наприклад, *Manager, Consultant, Controller, Sales Manager, Marketing Specialist, CEO (Chief Executive Officer)*: замість *Geschäftsführer / Vorstandsvorsitzender* (генеральний директор), *CFO (Chief Financial Officer)*: замість *Finanzvorstand* (фінансовий директор), *COO (Chief Operations Officer)*: замість *Betriebsdirektor* (операційний директор) та інші. Ці назви часто використовуються навіть у внутрішніх документах німецьких компаній і часто слугують для модернізації корпоративних структур [3, 4].

2. Інформаційні технології. Серед найпоширеніших професій найчастіше зустрічаємо такі як *Software Developer, Data Scientist, Web Designer, IT Specialist, System Administrator*. У багатьох випадках німецькі відповідники або відсутні, або звучать громіздко, наприклад, *Datenwissenschaftler* замість *Data Scientist*.

3. Медіа та креативні індустрії. Тут особливо помітний вплив англійської мови, а такі назви професій як *Content Creator*, *Social Media Manager*, *Influencer*, *Graphic Designer*, *Copywriter* активно використовуються в німецьких вакансіях та професійних профілях.

Основними тенденціями запозичень вважаються:

1. Прямі запозичення: Вони використовуються без змін у написанні, але часто отримують німецьку граматичну ознаку роду, наприклад, *Manager*, *Designer*, *Consultant*, *Copywriter*. Ці англіцизми вже стали стандартними і міцно інтегрувалися в німецьку систему професій.

2. У сферах ІТ та нових медіа англійські терміни майже повністю витіснили німецькі відповідники або стали основними, приміром, *Software Developer* (замість *Softwareentwickler*), *Social Media Manager*, *Content Creator*, *Data Scientist*. Завдяки цифровізації з'являються такі гібридні новоутворення (т.з денгліш), як *Homeoffice-Pauschale* (добова ставка за роботу з дому) або *Workation* (поєднання слів *Work* і *Vacation*), які описують нові моделі роботи.

3. Престижність (Up-grading): Вважається, що англійські назви часто звучать «сучасніше» або «престижніше». Англіцизми тут виконують не лише номінативну – на позначення спеціальних понять, а й прагматичну функцію, додаючи бренду сучасності, наприклад, *Facility Manager* замість традиційного *Hausmeister* (завгосп/двірник), *Key Account Manager* замість *Kundenbetreuer* (фахівець по роботі з клієнтами), *Human Resources Manager (HR)* замість *Personalreferent* [3, 5].

Про те, що запозичені назви професій міцно закріпилися на німецькомовному ґрунті, свідчить їх підпорядкування німецькій граматиці, адже англіцизми не тільки граматично вживаються в лексичне оточення, а й пристосовуються до німецького слововживання, тобто зазнають граматичної адаптації, приміром:

1. Визначається граматичний рід: більшість запозичених професій чоловічого роду (*der Manager*). Для жіночого роду додається суфікс **-in** (*die Managerin*), що є типовим для німецької мови.

2. Множина: Часто зберігається англійська форма множини на **-s** (*die Managers, die Consultants*), хоча для багатьох слів на **-er** множина залишається незмінною за німецьким зразком (*die Designer*).

Додаються німецькі словотворчі елементи: *Teamleiter-Assistant, Online-Redakteur*. Спостерігається також тенденція до гендерної нейтралізації: поряд із традиційними формами з'являються варіанти типу *Manager/in* або *Managerin**.

Функціональні та фахові терміни (офісна лексика). Окрім назв професій, англійські дієслова та іменники також впливають на повсякденну роботу насамперед в таких сферах як:

- **Комунікація:** проводити зустріч (*Besprechung*), здійснювати дзвінок (*Call*) або давати зворотний зв'язок (*Feedback*).

- **Техніка:** завантажувати дані (*Daten herunterladen*), шукати когось в Google (*jemanden googeln*) або пересилати електронний лист (*E-Mail forwarden*).

- **Оголошення про вакансії:** такі терміни, як *Crew, Teamarbeit* або *Job*, вже стали невід'ємною частиною сучасної німецької мови.

З огляду на стійку тенденцію до прискорення процесу англізації професійної сфери в німецькій мові на початку третього тисячоліття слід зазначити, що англіцизми в сучасному німецькому світі праці виникають насамперед завдяки технологічним стрибкам (ШІ), вимогам сталого розвитку та демографічним змінам. Багато з цих термінів інтегровані в сучасну німецьку мову як новоутворення, що стали сучасними професійними неологізмами:

- *KI-Kurator / AI Prompt Engineer*: фахівці, які розробляють точні інструкції для штучного інтелекту з метою досягнення оптимальних результатів.

- *Green Transformation Manager*: відповідальні за екологічну трансформацію підприємств, що базується на принципах сталого розвитку.

- *Feelgood-Manager*: вже усталений неологізм для осіб, які сприяють добробуту та корпоративній культурі з метою утримання кваліфікованих кадрів.

- *Cybersecurity-Analyst*: професії в галузі цифрової безпеки набувають великого значення і закріплюють нові терміни в повсякденній роботі.

- *Smart Factory Koordinator*: фахівці, які керують та контролюють автоматизовані «розумні» заводи.

Крім того слід додати, що неологізми в професійному житті виникають внаслідок цифровізації та зміненої культури праці, адже нові технології створюють нові сфери діяльності, наприклад, *Data Scientist*: фахівець з аналізу даних, архітектор хмарних технологій (*Cloud-Architekt*) або тренер з гнучких методів (*Agile Coach*). Внаслідок переоцінки і для кращого позиціонування існуючих професій кондуктор стає супроводжуючим поїзда (*Schaffner – Zugbegleiter*), каса — сервісним пунктом (*Schalter – Servicepoint*). При цьому популярними є також такі скорочені терміни, як *Hiwi* (*Hilfswissenschaftler* – асистент науковця), що описують світ праці [3].

Дискусії навколо мовної чистоти. Проте слід зазначити, що активне запозичення англійських назв професій викликає суперечки в німецькому суспільстві. Прихильники мовної чистоти вважають, що надмірне використання англіцизмів загрожує національній мовній традиції.

Водночас багато лінгвістів наголошують, що мовні запозичення — це природний процес розвитку будь-якої мови, адже німецька мова вже неодноразово переживала хвилі запозичень з французької та латини, однак зберегла свою структуру та ідентичність. Попри дискусії щодо мовної чистоти, цей процес свідчить про відкритість німецької мови до міжнародних впливів і її здатність адаптувати нові поняття відповідно до сучасних потреб суспільства.

Висновки. Підсумовуючи проведений аналіз, можна стверджувати, що виникнення та функціонування неологізмів у назвах професій зумовлені екстралінгвістичними чинниками (появою нових реалій, суспільним запитом на нових фахівців) та власне лінгвістичними чинниками (особливостями словотворення в сучасній українській мові, здатністю мови продукувати й засвоювати інноваційну лексику). Процеси неологізації є питомою характеристикою розвитку сучасної німецької мови. Лексична лакунарність професійної сфери зумовлює пошук нових лексем для позначення професій або їх запозичення з англійської мови, що зумовлено глобалізацією ринку праці та домінуванням англійської в ІТ, маркетингу та медіа. Вони можуть співіснувати з німецькими відповідниками або поступово їх витіснити.

Таким чином, спираючись на поданий матеріал, зазначимо, що нові іншомовні входження переважно збагачують номінативні та зображально-виражальні засоби і є важливими елементами новітньої комунікації.

Список використаних джерел

1. Crystal, D. English as a Global Language. Cambridge: Cambridge University Press, 1997. 212 с.
2. Firth, A. (2009). The lingua franca factor. *Intercultural Pragmatics*. № 6 (2). URL: https://www.academia.edu/200739/The_Lingua_Franca_Factor_Alan_Firth_2009.
3. Englische-berufsbezeichnungen-im-management. URL: <https://www.experteer.de/magazin/englische-berufsbezeichnungen-im-management-ihr-wegweiser-durch-das-titel-dickicht/>.
4. Englische Jobtitel – Vice President, Manager und Co. URL: <http://www.oesterreichjobs.com/englische-jobtitel/>.
5. Englische Berufsbezeichnungen. URL: <https://www.ihk.de/darmstadt/produktmarken/aus-und-weiterbildung-channel/ausbildung-channel/anlagen-artikel/englische-berufsbezeichnungen-2535860>.
6. Kachru, B.B. Standards, codification and sociolinguistic realism: the English language in the outer circle. *English in the World: Teaching and Learning the Language and Literatures*: Ed. Randolph Quirk and Henry G. Widdowson. Cambridge: Cambridge University Press, 1985. С. 11–30.
7. Kowner R., Rosenhouse J. The Hegemony of English and Determinants of Borrowing from Its Vocabulary / R. Kowner, // *Globally Speaking: Motives for Adopting English Vocabulary in Other Languages*. Multilingual Matters 140, 2008. С. 4–18.
8. Lexikon. Anglizismen: Liste mit 100 Beispielen im Alltag. URL: <https://karrierebibel.de/anglizismen/>.
9. Mattila, H. (2024). Anglizismen in der deutschen Wirtschaftssprache. Eine Analyse ihrer Überlappung mit IT-Terminologie in wirtschaftlichen Artikeln. Institut für Sprach- und Translationswissenschaft. Humanistische Fakultät, Universität. Turku. 35.
10. Widdowson H.G. EIL, ESL, EFL: global issues and local interests. *World Englishes*, 1997. № 16 (1). С. 135–146.